

Л.М. Янчева, д-р екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

А.С. Крутова, д-р екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЄКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Провідним драйвером розбудови інноваційної моделі розвитку національної економіки, здатної вирішити наявні соціо-еколого-економічні проблеми, є активізація інноваційно-інвестиційної діяльності й ефективна співпраця держави та приватного бізнесу. Доцільність реалізації сумісних проєктів визначається їх позитивним впливом на суспільство та високим рівнем ефективності для різних стейкхолдерів. З огляду на це актуальним є оцінювання ефективності проєктів державно-приватного партнерства з урахуванням особливостей їх здійснення та зацікавленості ключових стейкхолдерів.

Проведені дослідження свідчать, що проєкти, які реалізуються із залученням механізму державно-приватного партнерства, мають особливості, пов'язані зі складом та цілями діяльності учасників (держави та приватні компанії). Тому для об'єктивності результатів оцінювання їх ефективності слід враховувати цільовий ефект та інтереси ключових стейкхолдерів. При цьому основним критерієм ефективності проєкту в цілому має бути досягнення бажаного рівня ефективності для кожного з них, що визначається з позиції корисності проєкту для суспільства, його фінансової, бюджетної, екологічної та соціально-економічної ефективності, галузевого та територіального аспектів розвитку національної економіки.

Привабливість проєкту для приватних партнерів здебільшого визначає фінансова ефективність, яка оцінюється із залученням традиційних методів аналізу ефективності інвестиційних проєктів, що ґрунтуються на порівнянні вигід і витрат за проєктом, зокрема VFM (Value for Money), Cost-Benefit Analysis (CBA), Public Sector Comparator (PSC) тощо та передбачають обчислення показників чистого приведеного доходу і його похідних з використанням необхідної норми прибутку на вкладений капітал, яка має бути не нижча за вартість власних інвестиційних ресурсів.

Вигідність і доцільність реалізації проєкту для держави та суспільства в цілому визначають суспільна корисність, бюджетна, екологічна та соціально-економічна ефективність. Оцінку суспільної корисності проєкту державно-приватного партнерства пропонуємо здійснювати на підставі соціометричних методів шляхом визначення ступеня задоволення очікувань населення регіону та вигідності в контексті сприяння розвитку окремої територіальної громади чи

регіону у цілому. Бюджетну ефективність проекту державно-приватного партнерства оцінювати шляхом порівняння і визначення співвідношення між дисконтованими потоками податкових надходжень до бюджету та бюджетних асигнувань. Екологічну ефективність – на підставі показників, що характеризують: вплив результатів реалізації проекту на навколишнє середовище, очікувані екологічні й пов’язані з ними соціальні, економічні та інші наслідки реалізації проекту. Їх перелік залежить від сфери реалізації проекту, а техніка оцінки ефективності ґрунтується на порівнянні фактичних значень показників із обраним стандартом або базовим (еталонним) значенням. Соціально-економічну ефективність проекту радимо оцінювати на підставі визначення внеску його результатів у соціально-економічний розвиток регіону. Така оцінка має враховувати галузевий і територіальний аспекти регіонального розвитку та відображати вплив результатів проекту на індикатори розвитку конкретної галузі та території, зокрема рівень економічного розвитку регіону, рівень інвестиційної активності, інноваційності, тенденції науково-технічного прогресу тощо. Крім того, вона повинна включати показники стану та якості трудових ресурсів, рівня життя населення і ступеня забезпеченості його потреб, широти охоплення населення результатами проекту тощо.

Вищевикладений підхід до оцінки ефективності проектів державно-приватного партнерства, на відміну від існуючих, конкретизує вектори ефективності та методичний інструментарій її оцінки з урахуванням інтересів різних стейкхолдерів, що забезпечує можливість інтегральної оцінки та сприяє прозорості прийняття рішень щодо укладення договорів про співпрацю держави та приватного бізнесу задля вирішення наявних соціо-еколого-економічних проблем.

На завершення зазначимо, що державно-приватне партнерство є важливим інструментом розвитку національної економіки, а розбудова його механізму визначає необхідність моніторингу реалізації проектів державно-приватного партнерства та обґрунтування методичного інструментарію оцінки їх ефективності. Оцінку ефективності проектів державно-приватного партнерства рекомендовано здійснювати на мультикритеріальній основі із залученням традиційних методів аналізу ефективності інвестиційних проектів, експертних думок, соціологічних досліджень тощо, і визначати їх корисність для суспільства, фінансову, бюджетну, екологічну та соціально-економічну ефективність. Перспектива подальших наукових розробок полягає в обґрунтуванні методики комплексної оцінки ефективності проектів державно-приватного партнерства.